Diplomatik dokunulmazlık

Vikipedi, özgür ansiklopedi

Diplomatik dokunulmazlık, başka ülkelerde görev yapan diplomatların adli süreçler dahilinde cezai işlemlerin dışında tutulmasını ifade eder. Diplomatların keyfi veya siyasi amaçlı olarak kovuşturma ve cezaya maruz kalmasını önlemeye yönelik uluslararası kabul görmüş bir düzenlemedir.

İçindekiler

Kapsamı

Diplomatlar (özellikle de Büyükelçiler) görev yapmak için gittikleri ülkelerde her ne yaparlarsa yapsınlar, hatta suç dâhi işleseler gözaltına alınamazlar, tutuklanamazlar, yargılanamazlar, sorgulanamazlar, hapse atılamazlar. Büyükelçilik binaları, arazileri ve hatta resmi plakalı araçları kendi ülkesinin toprağı sayılır. İzinsiz girilemez, aranamaz. Binalar içeriden kendi ülkesinin askeri veya polisi tarafından korunur. Araçlar hiçbir gerekçeyle, durdurulamaz, içinden kimse indirilemez. Bunlar Dünya çapında kabul görmüş kurallardır. Aksini yapmak, örneğin bir Büyükelçiyi hapse atmak Savaş Sebebi olarak bile kabul edilebilir. Bu dokunulmazlık Mekan kısıtına sahiptir. Yani kendi ülkesine döndüğü anda sıradan bir vatandaş sayılır. (Milletvekili dokunulmazlığında ise Zaman kısıtı vardır, yani görev süresi bittiğinde dokunulmazlık ortadan kalkar.)Büyükelçi yardımcısı (Ateşe) ve Büyükelçilik binasını koruyan Askeri Komutan da yine diplomatik dokunulmazlığa sahiptir. Diplomatlar hakkında iki şey talep edilebilir:

1. Ülkesine geri çekilmesini (dolayısıyla başka birisinin onun yerine gönderilmesini) istemek [İstenmeyen Adam İlan Etme]. Bu talep yerine getirilmediğinde istenmeyen diplomatlar zorla sınırdışı edilebilirler (diplomatik dokunulmazlığın istisnasıdır). Bazen bu tür talepler sonrası, özellikle sınırdışı etme durumlarında yerine yenisi gönderilmeyip büyükelçilik kapatılabilmektedir.

2. Kendi ülkesinde yargılanmasını istemek. Bu durumun istisnası yoktur, görev yaptığı ülkede asla yargılanamaz. Sadece bu yönde bir talep kendi ülkesine yapılabilir.

Büyükelçiler ve Konsoloslar için diplomatik dokunulmazlıklarda bazı önemli farklar bulunur. En basit biçimiyle Büyükelçiler için dokunulmazlık son derece geniş kapsamlı ve özel yaşamını da kapsadığı halde Konsolosların dokunulmazlıkları daha sınırlı ve sadece görevleriyle ilgili konulara dairdir.

Tarihsel bağlam

Hükümetler arasında, diplomatların karşılıklı olarak serbestçe seyahatini ve görevli olduğu ülkenin yasalarına göre dava edilmemesini ve yargılanmamasını teminat altına alan bir anlaşmadır. Ancak, söz konusu diplomatlar sınırdışı edilebilirler. Diplomatik İlişkilerde Viyana Konvansiyonu ile 1961'de uluslararası bir kanun olarak kabul edilen bu konunun tarihçesi oldukça eskilere dayanır.

Diplomatik dokunulmazlık kurumu, hükümetler arasındaki ilişkilerin zor zamanlarda, hatta savaş hallerinde dahi sürdürülebilmesine imkân sağlamak amacıyla geliştirilmiştir. Yabancı bir ülkenin bir diplomatı, bir ülkeye atandığında, o ülkenin devlet başkanı tarafından, görevlerini etkin olarak yerine getirebilmesi için bazı ayrıcalık ve dokunulmazlıklarla donatılır. Bu durum, aynı yetkilerin karşılıklı olarak diğer ülke tarafından da yapılacağı kabulüne dayanarak gerçekleşir.

Ev sahibi ülkenin "dokunulmazlık"tan vazgeçmesi mümkündür, ki bu durum yalnızca o diplomatın, diplomatik göreviyle hiçbir ilişkisi olmayan ciddi bir suç işlemesi (casusluk vb. suçlamaların dışında) veya ciddi bir suça şahit olması durumunda gerçekleşir ve hatta ev sahibi ülke, söz konusu bireyi yargılayabilir.

Ayrıca bakınız

- Uluslararası İlişkiler
- Diplomasi
- Diplomat
- Büyükelçi
- Konsolos

Kaynakça

- Uluslararası Hukuk ve Ceza Hukuku Yönleriyle Diplomatik Bir Bağışıklık Olarak Ceza Yargısından Muafiyet, Doç. Dr. Anıl Çamyamaç, Dr. Öğr. Üyesi Z. Özen İnci, Seçkin Yayınevi, 2020
- Diplomatik Dokunulmazlık ve Ayrıcalıkların Kötüye Kullanılması, Dr. Said Vakkas GÖZLÜGÖL, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Yıl 2013, Cilt 19, Sayı 1, Sayfa: 99 - 129
- "Diplomatic and Consular Immunity: Guidance for Law Enforcement and Judicial Authorities (https://2009-2017.state.gov/documents/organization/150546.pdf) 30 Aralık 2021 tarihinde Wayback Machine sitesinde arşivlendi (https://web.archive.org/web/20211230201605/https://2009-2017.state.gov/documents/organization/150546.pdf)." - United States Department of State Office of Foreign Missions. **(İngilizce)**
- H.A.Qasımova. Xarici əlaqələr hüququ. Dərslik. Bakı: «Bakı Universiteti» nəşriyyatı, 2008, 480 səh. **(Azerice)**

Dış bağlantılar

- eDiplomat.com: Diplomatik dokunulmazlık (http://www.ediplomat.com/nd/diplomatic_immunity.htm)24 Ekim 2006 tarihinde Wayback Machine sitesinde arşivlendi (https://web.archive.org/web/20061024213530/http://www.ediplomat.com/nd/diplomatic_immunity.htm).
- Diplomatik dokunulmazlık konusu nedir? (http://www.straightdope.com/mailbag/mdiploimmunity.html)17 Kasım 2006 tarihinde Wayback Machine sitesinde arşivlendi (https://web.archive.org/web/20061117110612/http://www.straightdope.com/mailbag/mdiploimmunity.html).
- Diplomatik dokunulmazlığın istismar edilmesi (blog) (http://accountability-international.blogspot.com)9 Mart 2020 tarihinde Wayback Machine sitesinde arşivlendi (https://web.archive.org/web/20200309145036/http://accountability-international.blogspot.com/).

Otorite kontrolü	BNF: cb119510631 (https://catalogue.bnf.fr/ark:/12148/cb119510631) (data) (https://data.bnf.fr/ark:/12148/cb119510631) · LCCN: sh85038191 (https://id.loc.gov/authorities/subjects/sh85038191) · NDL: 00562140 (https://id.ndl.go.jp/auth/ndlna/00562140)